

WELKOM IN DE ST.-PIETERSKERK OOSTKAMP

Historische rondgang in
10 eeuwen geschiedenis

Beste bezoeker,

We zijn blij U hier te verwelkomen in deze Sint-Pieter-in-de-Bandenkerk in Oostkamp, tegenwoordig kortweg genaamd St.-Pieterskerk.

Deze nieuwe brochure werd samengesteld naar aanleiding van de 850ste verjaardag van de bouw van de oorspronkelijk romaanse kerk, waarvan de toren het enige nog zichtbare overblijfsel is.

Het is fascinerend om te bedenken dat deze kerk al eeuwenlang een centrale rol speelt in het leven van de gemeenschap. De plaats die in verbondenheid de grote levensvragen belicht rond leven en dood, hoop en vrees, lijden en verlossing, blijdschap en verdriet. De geschiedenis die hier in stenen en hout is verankerd, maakt het tot een waardevol cultureel erfgoed dat we hier graag in de kijker plaatsen.

De kerk is toegewijd aan de Heilige Petrus, één van de twaalf leerlingen van Jezus, en eerste bisschop van Rome. Daarnaast zijn er nog twee patroonheiligen: Onze-Lieve-Vrouw en de heilige Ursula met het altaar respectievelijk links en rechts van het hoofdaltaar.

Deze brochure bevat, naast een korte beschrijving van de rijke bouwgeschiedenis, de voornaamste informatie voor een verkennende rondgang.

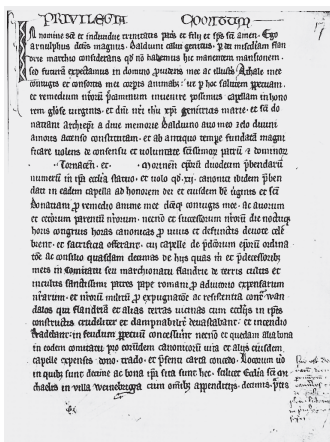
Geschiedkundig overzicht

De oorsprong van de Sint-Pieterskerk in Oostkamp gaat nauw samen met de ontwikkeling van Brugge en het graafschap Vlaanderen. Het christelijke geloof begon zich in de zevende eeuw op significante wijze ten noorden van Doornik te verspreiden.

Het is pas in de 10de eeuw dat we aanwijzingen vinden van een gebedshuis in Oostkamp. Het huidige kerkgebouw dateert uit de 12de eeuw, maar enkel de vieringtoren is nog het enige restant van de in veldsteen gebouwde Romaanse kerk. De toren is sinds 1939 geklasseerd als beschermd monument.

961

In de ondertussen als geantidateerd beschouwde stichtings-oorkonde van 31 juli 961 van Arnulf I (889-965) graaf van Vlaanderen voor het Sint-Donaaskapittel te Brugge, worden verschillende goederen en gronden opgelijst die de graaf Arnulf het kapittel zou geschonken hebben. In deze stichtings-oorkonde wordt naast andere parochies in de omgeving van Brugge ook 'Ecclesia Orscamp' vermeld ('*Ecclesia Orscamp cum omnibus decimis et terra ibi sita.*'). Hoewel de akte niet als origineel wordt beschouwd, kunnen we toch aannemen dat rond die tijd al een bidplaats op deze plaatst moet gestaan hebben. Algemeen kunnen we stellen dat de oudste parochiekerken in het bisdom toegewijd zijn aan de Heilige Petrus of de heilige Martinus; ze dateren dikwijls uit de late Merovingische tijd (zesde tot achtste eeuw). De heilige Petrus was de favoriete beschermheilige van Amandus, ook wel eens de apostel van Vlaanderen genoemd, en van diens volgelingen.

1089

Meer duidelijkheid is er enerzijds in een oorkonde van graaf Robrecht I de Fries van Vlaanderen, gedateerd 31 oktober 1089 en anderzijds in een oorkonde van Radbod II, bisschop van Doornik (Oostkamp valt in die periode onder het bisdom Doornik-Noyon), gedateerd 28 december 1089.

Met deze grafelijke en bisschoppelijke oorkonden wordt het duidelijk dat de parochiekerk van 'Horscamp' (= Paardenkamp) bestuurd wordt en in het bezit is van de proost van het St.-Donaaskapittel in Brugge.

Op het einde van de 11de eeuw was het aan leken niet meer toegestaan om over het eigendomsrecht van parochiekerken te beschikken. De periode ervoor was er sprake van een zogenaamde eigenkerk, een particuliere kerk die opgericht was door een rijke grondbezitter, meestal een feodaal heer van de heerlijkheid. Alle rechten en de zakelijke leiding bleven in handen van deze heren; dikwijls waren de priesters lijfeigenen van deze grondbezitters.

De bovenvermelde bisschoppelijke oorkonde legde de parochies vast in en rond het toenmalige Brugge in ontwikkeling, met Oostkamp als moederkerk en Waardamme en Ruddervoorde als 'kapel/hulpkerk'. Daarnaast waren er de moederkerk Wienebrugge (huidige St. Michiels) met dochterkerk St.-Salvator en Sijsele met dochter Onze-Lieve-Vrouwekerk in Brugge.

1128

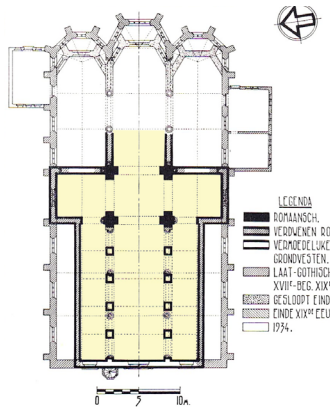
Na de moord op Karel de Goede in 1127 in de St.-Donaaskerk in Brugge ontstaat een gevecht om het Vlaamse grondgebied. De Franse koning stuurt Willem van Normandië naar onze streek als opvolger maar de steden zoals Brugge, Rijsel, en Gent verkiezen Diederik van den Elzas als graaf van Vlaanderen. Op dinsdag 15 mei 1128 verzamelde graaf Willem zijn ridders en deed hij een aanval op ambtsman Arnoldus

(burgemeester) van Orscamp, een trouwe medestander van Diederik, die naar de dorpskerk vluchtte. De kerk werd belegerd en om de ambtsman uit te drijven werden er vuren

aangestoken aan de deuren en werd de kerk afgebrand.

Uit studies van bouwhistoricus Michiel English en van Broeder Firmin De Smidt uitgevoerd op West-Vlaamse kerken uit de Romaanse periode, blijkt dat de nieuwe kerk moet gebouwd zijn omstreeks 1175. Zoals de meeste romaanse kerken in het noorden van West-Vlaanderen is de romaanse kern gebouwd in de vorm van een Latijns kruis met vieringtoren. De bouw bestond uit een schip van vijf traveeën met 2 dwarsbeuken (transeptarmen) en een apsis (koor) van waarschijnlijk 2 traveeën met de toren op de kruising. Het schip bestond uit een grote middenbeuk vlak overzolderd met aan weerszijden lagere en kleinere zijbeuken met de daken aansluitend op de middenbeuk. Voor de constructie werden kiezelzandstenen afkomstig uit de buurt van Oostkamp of Beernem gebruikt. Er werd pas na 1200 in Vlaanderen met baksteen gebouwd. Van de Romaanse basilicale kerk is vandaag enkel nog de uit veldsteen opgetrokken toren een zichtbare getuige uit die tijd.

Door de verwachte bevolkingsexplosie en ontginning van nieuwe landbouwgronden is er noodzaak om nieuwe parochies op te richten. De bisschop van Doornik, Walter de Marvis maakt persoonlijk een reis in september 1242 omheen en dwars door het Bulskampveld, dat zich toen uitstreckte van Aalter tot Torhout, om de grenzen met de bestaande parochies vast te leggen. Zo zijn de parochies van Oostkamp, Ruddervoorde, Waardamme, Beernem, Oedelem en talrijke andere parochies duidelijk afgebakend.

Uit verschillende bronnen kunnen we opmaken dat er rond 1515 een Onze-Lieve-Vrouwekapel gebouwd werd aan het noordelijke transept in de oostelijke richting.

1620

Door de beeldenstorm einde 16de eeuw en het daaropvolgende oorlogsgeweld en door het feit dat een tijdlang mensen en de pastoor zelf in de kerk (O.L.V.-kapel) wonen, verkeert het gebouw in het begin van de 17de eeuw in zeer slechte toestand. Na een reeks herstellingswerkzaamheden wijdt de bisschop van Brugge op 31 mei 1620 drie nieuwe altaren in de kerk en heropent die voor de eredienst. Ondanks de vele herstellingen dreigt circa 1623-1624 de vieringtoren in te vallen.

In de jaren die erop volgen worden vijf zijden van de achthoekige, veldstenen toren herbouwd met baksteen. Daarbij worden aan die vijf zijden de oorspronkelijke, romaanse galmgaten vervangen door gotische, spitsboogvormige galmgaten. Vermoedelijk worden ook de 3 koren uitgebouwd en wordt er ook voor eerst een vloer geplaatst.

1732

In 1732 wordt de ingang verbreed en een nieuwe endel- of lijkdeur geplaatst omdat de bestaande deur te smal is waardoor *'het baldakijn niet door kan als men het H. Sacrament in de processie draagt'*. Bij het naar buiten gaan, kan U nog even stilstaan aan de toegangsdeur. De makelaar of slaglijst van de deur, een mooi stuk houtsnijwerk, met vlak gehouden gestileerd loofwerk en bandlijsten, vermeldt centraal het jaartal '1732'. Bovenaan is ook de patroonheilige Petrus met sleutels te zien. De ingangspoort is bij verdere verbouwingen gespaard gebleven.

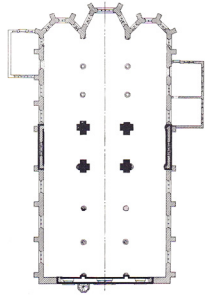

1750

Het plaatsen van biechtstoelen, communiebank, preekstoel, bidbanken en privéstoelen van de meer begoede mensen eind 17de eeuw, en ook de weer aangroeiende bevolking noodzaken de kerkfabriek om omstreeks 1750 de kerk uit te breiden. Dit gebeurde door de noorderzijbeuk voor het Onze-Lieve-Vrouwaltaar tot op de diepte van de transeptarm te brengen.

1820

Circa 1820 wordt ook de 'mannenkant' (rechterkant) even breed gemaakt als het transept. De kerk krijgt aldus het grondplan van een hallenkerk met 3 beuken en vieringtoren. De Commissie voor de Monumenten verheugt zich erover dat de kerk op die manier ruimte zal bieden voor 1650 personen, te weten dat begin 19de eeuw veel gelovigen nog rechtop staan. De zuilen en bogen van de middenbeuk worden vernieuwd en bepleisterd. Aan de zuidkant wordt in 1839 een nieuwe sacristie aangebouwd.

1854

In 1853 worden plannen gemaakt om de kerk nog eens uit te breiden door de koren te verlengen. Ondanks de goedkeuring worden de plannen niet onmiddellijk uitgevoerd. Uit vrees voor de stabiliteit van de toren worden er muren tussen de steunpilaren gebouwd. Na heel wat expertenwerk worden deze in 1884 weer afgebroken. Na de verbouwing van de twee zijbeuken wordt in 1854 wel de westelijke gevel herbouwd, getuige de witte marmeren steen in de centrale topgevel boven het grote spitsboogvenster met de vermelding 'ANNO MDCCCLIV'.

1888

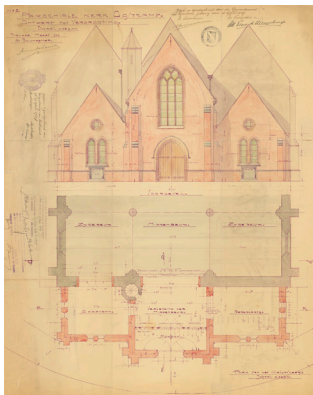
De kerk wordt uitgebreid door de drie koren te verlengen in oostelijke richting. Die uitbreiding wordt aangevuld met een reeks herstellingswerkzaamheden aan de buitenmuren van de kerk. Met de uitbreiding wordt ook een nieuwe vloer gelegd. Door het decreet van Jozef II van Oostenrijk in 1784 was het niet meer toegelaten iemand te begraven in een kerk. Enkele van de tientallen zerken en grafstenen die tot dan nog in de kerkvloer lagen, worden buiten tegen de zijmuren geplaatst; de rest verdwijnt onder de nieuwe vloer. De drie koren krijgen in die periode gebrandschilderde ramen met afbeeldingen van de patroonheiligen, al dan niet met de wapenschilden van de schenkers.

1902

De toren wordt grondig gerestaureerd met het herbouwen in veldsteen van het in de 17de eeuw met baksteen herstellende gedeelte. Er wordt geopteerd om de toren terug te brengen naar de 'romaanse' toestand. Met name de gotische, spitsboogvormige galmgaten worden herbouwd als romaanse openingen met de drievoudige blindnissen. De typische proporties van de romaanse toren zijn echter genegeerd doordat de galmgaten verlengd worden, wat de toren in feite te 'slank' maakt.

1933

In 1929 worden er plannen gemaakt om het ingangsportaal naar het westen uit te breiden met ongeveer 6 meter, samen met links een doopkapel en rechts een bergplaats.

De plannen worden goedgekeurd door de gemeente, de provincie en de Koninklijke Commissie voor de Monumenten. De bouw van de nieuwe ingang en doopkapel wordt uiteindelijk niet uitgevoerd. In de plaats wordt er in 1933 een sacristie en bergplaats aan de noordkant gebouwd. Er worden ook 2 kleinere zij-ingangen in de westgevel gemaakt.

1994

Met de gelegenheid van de installatie van een nieuw verwarmingssysteem met luchtkanalen, worden het koor en het altaar in het midden van de kerk, onder de toren op een vast rond verhoog geplaatst.

2024

Dank zij de steun van de gemeente Oostkamp en de provincie West-Vlaanderen werd het portaal heringericht voor een ruimere en betere toegankelijkheid van de kerk en het oksaal met het geklasseerde orgel.

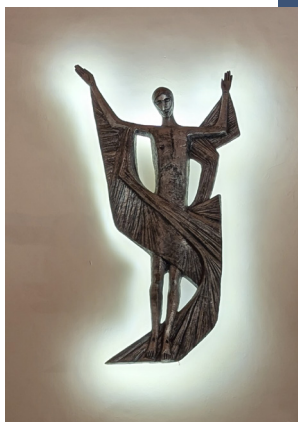
U vindt het grondplan van de kerk met de referentienummers op het laatste blad van deze brochure. Hiermee kan u een individuele rondgang maken en de uitleg vinden van de belangrijkste bezienswaardigheden in de kerk. Voor een kort bezoek hebben we de 7 belangrijkste objecten met een gele referentie aangeduid.

De rondleiding gaat in tegenwijzerzin startend achteraan rechts bij de gedenkplaats van de overledenen.

Gedenkplaats 'Per Mariam ad Jesum - Door Maria naar Jezus' (1969, 2025)

1

'Verroest met de tijd maar niet vergankelijk', zo symboliseert de grote ronde plaat in cortenstaal het 'gat', of de leegte bij het afscheid van een dierbare. Je kan er ook de donkere tunnel van het aardse naar het hiernamaals in zien. Het werk verbeeldt evengoed de grote weggerolde steen met Maria ingetogen wakend voor het verlaten graf van haar zoon Jezus. Via de verticale lijnen en het 'verdwenen' kruis wordt je blik geleid naar het beeld, hoog in het gewelf, van de verrezen Christus als teken dat de dood niet het einde is. Dit kunstwerk afkomstig van de inmiddels gesloten H. Pauluskerk in Brugge, kreeg na de verbouwing van het ingangsportaal, hier een nieuwe plaats. Het stelt Christus voor, verrezen en ten hemel opgenomen als teken van hoop en dat lijden en de dood niet het laatste woord heeft. Samen met het Mariabeeld bij het memoriaal met de herdenkingskruisjes van de overledenen, vormt dit één geheel als troostmonument van 'afscheid uitziend naar de verrijzenis'.

In muur geplaatste grafsteen uit 1850

2

Na het leggen van de nieuwe vloer eind 19de eeuw en het verplaatsen van een aantal grafplaten naar de buitenmuur, is dit nog de enige zichtbare grafsteen in de kerk. De grafsteen is van de familie Rotsart de Hertaing - de Colnet.

Schilderij 'Overhandiging van de sleutels' (1658)

Het schilderij van de Brugse schilder Jan Maes (? - 1677) stelt Christus voor die de sleutels van de H. Kerk overhandigt aan de knielende Petrus. Het schilderij had tot einde 19de eeuw een plaatst boven het hoofdaltaar. Dit werk heeft op zich ook een merkwaardige geschiedenis; tijdens de restauratie in 1768 door de meester-schilder Jacob van Hoestenbergh komt een ander schilderij tevoorschijn, de 'Aanbidding van de Herders'.

We zien Christus, door Apostelen omringd, die de sleutels aan Petrus overhandigt. God de Vader, door zwevende engelen omringd, verschijnt aan de hemel, boven het tafereel van de Overhandiging. Op de voorgrond ontwaart men een zittend personage, dat wel op een herder lijkt. Ook de apostelen zou men voor herders kunnen nemen! Het treft hoe de meeste personages naar de plaatst zien

waar eerst het kindje afgebeeld was. Het zijn misschien ook wel de herders van Bethlehem, die op de achtergrond, naast een zuil, te voorschijn komen.

Het lijkt geen twijfel dat Jan Maes hier een (wellicht onafgewerkte) 'Aanbidding' in een 'Overhandiging van de sleutels' heeft omgetoverd.

Kruisweg 7 staties aan de noordmuur, 7 aan de zuidmuur (1888)

De kruisweg is een traditioneel onderdeel ter voorbereiding op het christelijke Paasfeest, dat meestal op Goede Vrijdag plaatsvindt. Franciscus van Assisi wordt bezieler geacht voor de verspreiding van de gebeden kruisweg, zoals hij ook de uitbeelding van kerstmis met de kerststal heeft ingevoerd in 1223. Het idee van een kruisweg is dat de gelovige in gebed de Via Dolorosa van Jeruzalem kan doorlopen en stil staan bij de belangrijkste gebeurtenissen aan de hand van 14 kruiswegstaties ('halteplaatsen'). De schilderijen beelden de lijdensweg van Jezus uit vanaf het paleis van Pontius Pilatus tot en met zijn begrafenis. In 1741 werd onder Paus Benedictus XIV de aanwezigheid van een kruisweg verplicht in alle rooms-katholieke kerken. De neogotische kruisweg uit 1888 werd geschilderd op canvas door Charles (Karel) Beyaert (1848 - 1922). De betekenis van ieder paneel staat onderaan, samen met de naam van de schenker.

Zitbank (1776)

De twee koorbanken rechts en links stonden vroeger vooraan in de kerk en dateren uit 1776. Jan Clauwaert zorgde voor het eerder somber beeldhouwsnijwerk.

Biechtstoel (1663)

5

De Brugse meester-schrijnwerker Rycquaert Brouckman levert voor de prijs van 53 pond deze uit eikenhout gemaakte biechtstoel in Renaissancestijl.

De vier zuilen geven vorm aan de drie ruimtes door een versierde kroonlijst overdekt. De algemene vormgeving, de klassieke compositiezuilen waarvan de schacht onderaan met fantastische vogels, bladwerk en kinderfiguren is versierd. De sierlijke fries met bladkrullen, engeltjes, dolfinen en mensenkoppen, behoort tot dezelfde tijd als b.v. de prachtige biechtstoelen van de St.-Stephanuskerk in Gent. Onze biechtstoel is daarvan een vereenvoudigde uitvoering. In het midden van het dekstuk ontbreekt echter de gebruikelijke bekroning in de voorziene heiligennis. Alle biechtstoelen werden in 2017 grondig gerestaureerd door het bedrijf Richardson-Weissenborn uit Brugge.

Beeld H. Petrus-in-de-banden

6

De bevrijding van de apostel Petrus wordt beschreven in Handelingen 12,1-9. Petrus was door Herodes gevangen genomen en sliep tussen twee soldaten aan wie hij met twee kettingen, boeien (de 'banden') was vastgeketend. Met de hulp van een engel werd hij bevrijd. De kettingen werden door vrome christenen bewaard en sinds 439 vereerd in de San Pietro in Vincoli-basiliek in Rome. Sint-Petrus-in-de-banden is de patroonheilige van deze kerk. Het feest van de bevrijding van Petrus wordt op 1 augustus gevierd en is sindsdien ook de aanleiding voor 'Oostkamp-kermis' in het eerste weekend van augustus. Het beeld is een gift van Baron Peers de Nieuwburgh ter gelegenheid van het huwelijk van zijn zoon Georges in 1892

'Laudato Sii' glasraam (2025)

Naar aanleiding van het 850-jarige bestaan van de oorspronkelijke romaanse kerk, werd dit nieuwe brandglasraam

'Laudato Sii' geplaatst. Het kunstwerk toont een eigentijdse jonge man als Franciscus van Assisi (1181-1226), maar met dezelfde zachte blik en openheid als de historische heilige. Zijn warme gelaat vormt het middelpunt van een weelderig tafereel waarin de natuur zich in volle overvloed ontvouwt.

Franciscus ruilde zijn rijke afkomst in voor een leven van eenvoud en diepe verbondenheid met de schepping. Met zijn bekende 'Zonnelied'

legde hij eeuwen geleden al de basis voor een ecologisch bewustzijn dat vandaag de dag urgenter is dan ooit. Dit raam, dat ons herinnert aan onze huidige zorg voor de natuur, kwam tot stand dankzij grote en kleine schenkers en werd gemaakt door de Brugse glazenier Birgit Verplancke.

Het Laatste Avondmaal (1980)

Filipijs retabel in houtsnijwerk, geschonken door de familie Gaston Bauwens. Links en recht de panelen met de namen van alle priesters van deze parochie sinds de heroprichting van het bisdom Brugge in 1834.

Glasraam H. Hart en Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes (1923)

Dit venster uit 1923 is het eerste in een reeks historische glasramen die tussen 1890 en 1925 door vooraanstaande families aan de kerk werden geschonken. Het is een gift van de toenmalige burgemeester van Oostkamp, Baron Albert Peers de Nieuwburgh (†1937), en zijn echtgenote Marthe de Terwange (†1938). De voorstelling combineert de verering van het Heilig Hart met die van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes. Onderaan staat de tekst: 'Door Maria nader tot Jezus', wat verwijst naar Maria's rol als middelares. Bovenaan prijken de wapenspreuken *Semper Paratus* (Altijd bereid) en *Laboris Praemia Recti* (De beloning van rechtvaardige arbeid). Het raam komt uit het Brugse atelier Dobbelaere, in 1919 overgenomen door de opvolger Peene-Delodder.

Biechtstoel (1867)

Deze biechtstoel in neoklassieke stijl, vervaardigd door J. Van Nieuwenhuysse, is een kopie van het exemplaar aan de overzijde. De drie sober uitgewerkte medaillons verbeelden bijbelse scènes: links koning David met zijn harp, in het midden de ontmoeting tussen Jezus en Maria Magdalena bij Simon de Farizeeër en rechts de bekering van Paulus.

Obiits (rouwboarden) 'Hij/Zij is gestorven'

Een obiit of rouwboard is een zwartgeverfd, meestal ruitvormig houten bord met naam, titel en wapenschild van een prominente overledene en vermelding van de geboorte- en sterfdatum. De rouwboarden werden op de gevel van het sterfhuis opgehangen en werden dan naderhand aan de muren van de kerk waar de overledene begraven was, bevestigd. De schilder is vaak onbekend gebleven.

Het oudste bord uit 1775 is van Karel, Koenraad, graaf van Ursel en Hoboken (1717-1775).

Retabel met altaar van H. Ursula (1912)

Dit drieluik is gewijd aan de heilige Ursula, de derde patrones van de kerk. Op het linkerpaneel ontmoet Ursula de paus, terwijl het rechterpaneel haar marteldood in Keulen verbeeldt (waarbij de boog en pijl deels zijn verdwenen). Het centrale deel toont Ursula in haar iconische houding: zij biedt met haar mantel bescherming aan haar tien gezellinnen.

Gebrandschilderde ramen in het Ursulakoor

Deze eerste reeks van vijf gebrandschilderde ramen uit 1880 is van de hand van de Brugse meester Jules Dobbelaere. De ramen en de bijbehorende wapenschilden vormen een eerbetoon aan de naamheiligen van de schenkers: de familie Arents de Beerteghem, die in Oostkamp hun buitenverblijf hadden. De linkerramen herdenken de grootouders Jean-François en Anne-Marie Coppieters, terwijl de rechterzijde gewijd is aan de ouders Albert en Marie-Constance van Caloen. In de zuidgevel vinden we de dochters Juliette en Marguerite. Met Marguerite, de laatste telg van de familie, doofde deze tak definitief uit. Hun nagedachtenis leeft hier voort, verenigd in vier generaties van breekbaar glas.

11 *Communiebank (1718)*

De communiebank vervaardigd in 1718 door Michiel Clauwaert uit Brugge, aanvankelijk met 4 vaste panelen en 3 deurtjes, werd verlengd in 1865 door J. Van Nieuwenhuyse met 4 delen tot de huidige 20,26 meter. Men ziet voorstellingen uit het

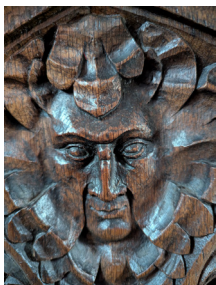

Oude en Nieuwe Testament op de bewerkte panelen en reliëfs met v.l.n.r. Johannes Evangelist, O.L.V. met het Kind, de H. Lucas, Het Lam Gods, een kelk met hostie door engelenkoppen omringd, de H. Petrus door een engel

verlost, de HH. Speciën met Gods alziend oog en engelenkopjes, de Ark des Verbonds, de H. Marcus, de H. Ursula en de H. Matthëus.

Koorbanken (1913)

In beide zijken vinden we een koorbank gemaakt in 1913 uit eikenhout door het Leuvense beeldhouwersatelier van Paul Roemaet. Op deze in het Ursulakoor staat Petrus afgebeeld, in het andere koor is dit Onze-Lieve-Vrouw.

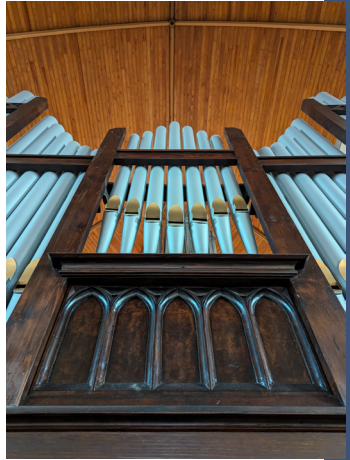
De houtsnijkunstenaar heeft op deze laatste een persoonlijk statement gemaakt door er een duivelskop in te verbergen. Kan je deze vinden?

Hoofdaltaar (1925)

Het driedelige retabel zit tegenwoordig verscholen achter het Pelsorgel. Het toont de bevrijding door de engel van Petrus, het kruisbeeld met tabernakelkast en rechts Petrus die de sleutels krijgt.

Het symfonische Pelsorgel kwam er na een zoektocht om het destijds voorlopige Bruggemanorgel te vervangen dat er gekomen was tijdens de restauratie van het Van Eynde-orgel dat dan ook zijn oorspronkelijke barokstemming terug kreeg. Het orgel uit de Maria Hemelvaartkerk ('Cuyperskerk') in Sas van Gent (NL) werd gebouwd door de orgelbouwer Bernardus Pels uit Alkmaar voor de prijs van 7.375 gulden. Het werd op 12 februari 1928 ingespeeld. In 2013 werd de Maria Hemelvaartkerk voor kerkelijk gebruik gesloten en zweeg het orgel definitief. In 2017 beslist de Kerkfabriek van Sint-Pieter Oostkamp het orgel aan te kopen voor 12.500 €. De verhuis, herstel en weer in conditie brengen en het vervangen van de verouderde pneumatische tractuur door een elektrische, werden uitgevoerd door orgelbouwer Anton Škrabl uit Slovenië.

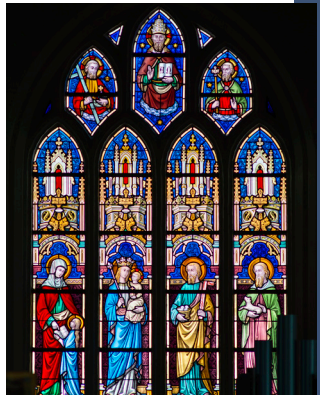
De werkzaamheden, ter waarde van 65.000 euro, konden dank zij de steun van de gemeente en talrijke sponsors uitgevoerd worden. De inwijding was op 28 januari 2018.

Gebrandschilderde ramen in middenkoor (1890)

De tweede reeks van 3 gebrandschilderde ramen, eveneens uit 1890 met 10 figuren geschonken door lokale burgerlijke en adellijke families.

Het grote middenraam met 4 delen, dat grotendeels verborgen is achter het Pelsorgel, is geschonken door de graaf Charles d'Ursel (1848-1903). De andere zijn van de families Baron Rotsart de Hertaing - Pecksteen en de familie Baron Peers de Nieuwbrugh - Ducpétiaux. Deze ramen zijn gemaakt in 1890 door een zekere Crommelynck *werkmán* bij glazenier en Baron Arthur Verhaeghen uit Gent. Alle 32 glasramen werden in 2007 volledig gerestaureerd.

13 *Onze-Lieve-Vrouwbeeld (Circa 1400)*

Voor het Onze-Lieve-Vrouwretabel uit 1912 staat een uitzonderlijk beeld uitgesteld. Het rechtstaande beeld van ongeveer 68cm hoog uit gepolychromeerd houtsnijwerk, op een vergulde sokkel en versierd door middel van ponstechnieken, is vermoedelijk uit einde 14de, begin 15de eeuw. Het is zonder twijfel het oudste erfgoedstuk in deze kerk. Deze gracieuze Onze-Lieve-Vrouw, houdt in haar armen een liggend kindje Jezus. Die trekt de aandacht met zijn twee uitgestrekte armpjes. Deze Madonna straalt een tijdloze, natuurlijke

schoonheid en gratie uit, met de zwierig gesneden haarlokken, haar fijne gezicht, de rimpels in de hals, de sluier, de handen, de vergulde plooienval van de mantel gedecoreerd met ponstechnieken en rood onderkleed. Een sluier omkranst het bekroonde hoofd en de brede mantelplooien vallen verder sierlijk neer, bekroond met een opvallende vergulde kroon waarvan echter vermoed wordt dat deze in de 19e eeuw aangepast is.

Het snijwerk en de decoratie-technieken op de polychrome afwerking door een anonieme kunstenaar tonen vakmanschap

en aandacht voor detail. Er is nog iets bijzonders dat ervan getuigt dat het beeld een uitzonderlijke waarde heeft en er vroeger nog gracieuzer uitzag. Op de kroon immers vinden we op 3 plaatsen een patroon van 3 gaatjes van verdwenen zogenaamde cabochons, een sieraad van edelsteen of geslepen glas. Ook op de randen van het kleed vinden we op geregelde plaatsen een patroon van 4 gaatjes, zelfs overgebleven spijkertjes voor de bevestiging van een sieraad. In 2024-25 werd het beeld volledig gerestaureerd mede dank zij talrijke giften van parochianen.

Gebrandschilderde ramen in Onze-Lieve-Vrouwkoor

Centraal zien we Onze-Lieve-Vrouw die aan Dominicus de rozenhoed schenkt en gift van de familie Peers de Nieuwburgh - Kerchhove de Denterghem. De andere glasramen zijn geschonken door de Confrérie van de Heilige Barbara, de families Baron Leon en Albert Ruzette - Caloen de Basseghem, de familie Notaris Henri Cleays - Baert en het laatste door kerkmeester Johannes Van Iseghem.

Neoklassieke biechtstoel met 3 medaillons met voorstellingen van het berouw van Petrus, de Goede Herder en rechts Onze-Lieve-Vrouw.

Grafkelder 'Heren van Oostcamp'

Onder de kerkvloer rust de geschiedenis van de lokale adel: het verbergt er unieke beschilderde grafkelders van de 'heren van Oostkamp' en het graf van Lodewijk II, zoontje van de beroemde ridder Lodewijk van Gruuthuse, die op erg jonge leeftijd in 1461 op het kasteel van Oostkamp overleed.

Bij testamentaire-fundatie van 20 september 1417 en in de 'Ordonnantie' (regeling) van 10 oktober 1425 verder gepreciseerd, staat de Heer van de heerlijkheid Orscamp, de belastingen of zogenaamde 'Tienden' aan de Kerk van Oostkamp af.

In ruil voor de schenking dienen er ter zielelafenis te eeuwiggen dage wekelijks vier HH. Missen gecelebreerd te worden.

Deze belangrijke fundatie voor de kerk en de gemeenschap blijft ongeveer 400 jaar bestaan tot in 1802 met de Franse Omwenteling. Een replicasteentje in de vloer merkt de positie van de grafkelder van de 'Heeren d' Oostcamp'.

Doopvont (1843)

De doopvont heeft al op verschillende plaatsen gestaan. Vroeger werden de doopvonten geplaatst dicht bij de ingang, gezien enkel gedoopten de kerk mochten betreden. De doopvont uit marmer dateert van 1843 en werd gemaakt door Lefebure-Mabesoone uit Brugge en het koper- en zilverwerk door Van den Driessche in Oedelem.

Glasraam ter ere van de oorlogsslachtoffers (1925)

Boven de gedenksteen van de gesneuvelde soldaten en burgerslachtoffers zien we het grote glasraam met de

gekruisigde Jezus, bijgestaan door twee engelen, verder O.L.V., Johannes de Evangelist en de aartsengel Michaël die een slang bezweert. De Belgische soldaat, dodelijk getroffen, wordt bijgestaan door een engel. Bovenaan staat de tekst:

“HUN BLOED KOCHT U DEN VREDE - VERGUN HUN ZIEL EEN BEDE”.

Onderaan:

“NIEMAND HEEFT GROTER LIEFDE DAN HI DIE ZIJN LEVEN GEEFT VOOR ZIJNE VRIENDEN”

Gedenksteen en panelen voor de oorlogsslachtoffers

De twee stenen gedenksteden zijn ter ere van de slachtoffers van 1914-1918, 32 militairen en 28 burgers.

De twee plexi panelen zijn een herinnering aan de oorlogsslachtoffers van 1940-1945. Ze werden aangebracht in 2015, ter gelegenheid van de 70ste verjaardag van het einde van de 2de wereldoorlog.

Biechtstoel

Deze biechtstoel, op het eerste zicht een sobere kopij van deze aan de zuidzijde, is evenwichtig opgebouwd zonder veel versiering. Het bouwjaar is niet gekend.

Centraal Koor

Links op het centrale koor vinden we de tabernakelkast met de afbeeldingen van korenaren en een druiventros als symbolen van brood en wijn, tevens het wapenschild van de parochie Sint-Pieter.

Boven het koor hangt een koperen kruisbeeld uit 1972 van de Brugse kunstenaar Maurits Claeys. Het werd uitgevoerd in verguld koper. Het Christuslichaam werd geslagen in rood koper en in zilver gepatineerd. Het kruis is daarnaast ook versierd met stukjes email in rood, blauw en geel.

Naar aanleiding van de viering van het 850-jarige bestaan van de huidige kerk werd een stukje van het oorspronkelijke bouwwerk uit 1175 blootgelegd. De bouw bestaat uit veldstenen die gewonnen werden in de streek van Oostkamp en Beernem (zie Geschiedkundig Overzicht voor meer uitleg).

Nog in uitvoering

Schilderij Onze-Lieve-Vrouw met Rozenkrans (1785)

In 1785 leverde Jan Antoon Garemin (1712-1799), een Brugse meester, het schilderij van O.L.V. van de Rozenkrans. Het schilderij stelt Onze-Lieve-Vrouw voor die aan Dominicus verschijnt en hem een rozenkrans overhandigt. Dominicus knielt op marmeren trappen, in een ruim klassiek kerkgebouw. Stralend licht doorbreekt het gewelf en zwevende engelen ontvouwen een banderol met het Ave Maria. Aan de voeten van de H. Dominicus, draagt een hondje een toorts in de muil.

Het werk, ten bedrage van 34 pond groot, werd ten tijde boven het barokke Maria-altaar aangebracht. Het bleef er hangen tot de grote vernieuwingen in de kerk rond 1885.

De 18de-eeuwse Brugse Jan Garemin was een bijzonder productief kunstenaar: hij liet duizenden werken na. Hij is op zijn best bij het uitbeelden van volkse taferelen in Brugge. Jan Garemin was directeur van de Academie van Brugge tussen 1765 en 1775.

Triptiek van Onze-Lieve-Vrouw van Altijddurende Bijstand

De triptiek Onze-Lieve-Vrouw Altijddurende Bijstand bestaat uit een groot middenpaneel en 2 zijpanelen. Op het middenpaneel is de icoon van Maria afgebeeld, op de zijpanelen 2 musicerende engelen. Onder het middenpaneel staat de tekst: 'O.L.Vrouw van altijddurende Bijstand bid voor ons' Boven het middenpaneel is een klein schild met SM (Sancta Maria) bevestigd.

Calvariekruis (1894)

Dit hing vroeger op een pilaar in de middenbeuk, later op de noordermuur en is nu op de westgevel aangebracht. Het calvariekruis is een Latijns kruis, soms voorgesteld op drie blokken of treden die symbool staan voor de drie belangrijkste deugden geloof, hoop en liefde. Het is de voorstelling van de kruisiging van Christus op de Calvarieberg met daarnaast zijn moeder Maria en de apostel Johannes.

19 *Van Eynde-orgel (1717)*

Het Van Eynde-orgel werd gebouwd voor 1300 gulden door Jacobus van Eynde, orgelbouwer in Ieper, die het voltooide in 1717. Het verving het orgel dat de kerk in 1665 gekocht had van de Paters Jezuïeten uit Brugge. Het heeft een mooie beeldhouwde barokke orgelkast. De datum ziet u in 2 ovale

cartouches die net boven het kruismotief staan; engelen versieren de kast. Bovenop ziet u vazen en trofeeën als bekroning. Belangrijke onderhoudsbeurten waren in 1749, 1827, 1857 en 1870.

Oksaalwerken en totale verbouwing in 1924 naar pneumatische tractuur door Jules Anneessens, orgelbouwer in Menen.

1992-93: Orgel herbouwd in de oorspronkelijke 'Van Eynde'-geest door de firma Verschueren Orgelbouw Heythuysen BV (NL).

Het orgel is beschermd bij Koninklijk Besluit in 1980

en één van de oudste nog regelmatig bespeelde orgels in Vlaanderen. Sinds 1994 worden er jaarlijks in augustus orgelconcerten georganiseerd met medewerking van nationale en internationale organisten.

Medaillon schilderij van de H. Petrus (1905)

Tegenover het orgel vinden we op het gewelf van de vieringtoren het medaillonschilderij van Jules Roets. Het stelt Petrus voor met de twee sleutels.

Overig informatie

Toren en klokken

De toren, als enige zichtbare getuige van de romaanse bouwstijl uit de 12de eeuw, werd in 1939 geklasseerd als beschermd erfgoed. In de toren, met een hoogte van 36 meter, hangen drie klokken. Deze werden op 17 augustus 1952 gezegend en geplaatst onder het toezicht van elk een peter en meter.

De vroegere klokken werden tijdens de oorlog in 1943 uit de toren gehaald en gebruikt voor de oorlogsindustrie in Duitsland.

Het waren:

PETRUS, in 1912 hergoten uit de klok van 1861 op zijn beurt van deze uit 1767 en 1626 (1030kg)

MARIA, in 1860 hergoten uit de klok van 1767 (760kg)

URSULA, in 1903 hergoten uit de klok van 1767 (588 kg)

De huidige klokken werden gegoten door klokkengieterij Michiels uit Doornik met de tonen LA, SOL en FA.

De toren is bij de restauratie van 1902 hoger gemaakt waardoor hij zijn typische romaanse proporties verloren heeft. Bovenaan de torenspits hebben we nog het 3 meter hoge kruis met de vergulde windhaan, gedateerd 1731.

Tabernakelkast (1585)

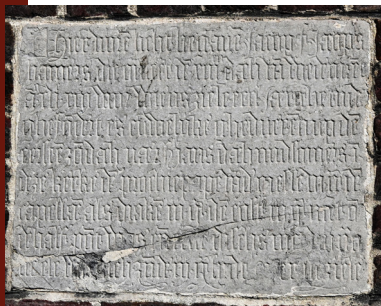
Het oudste kerkmeubel, dat momenteel in de sacristie staat, is een driehoekige tabernakelkast. Die behoorde oorspronkelijk niet tot de kerkmeubilair. Enkel het voorpaneel van de kast met de afbeelding van Maria met Kind heeft een historische waarde en dateert volgens het gebeitelde opschrift uit 1585.

Grafsteen Jacop Hamers (1513)

De oudste vermelde zerk in de kerk is deze van Ridder Willem van Lichtervelde, gehuwd met Maria van Grimbergen. Hij heeft deelgenomen aan de 5de Kruistocht (1217-1221) en ligt begraven in het koor onder *'een blauw steen versierd met een beeltenis van man met harnas'*.

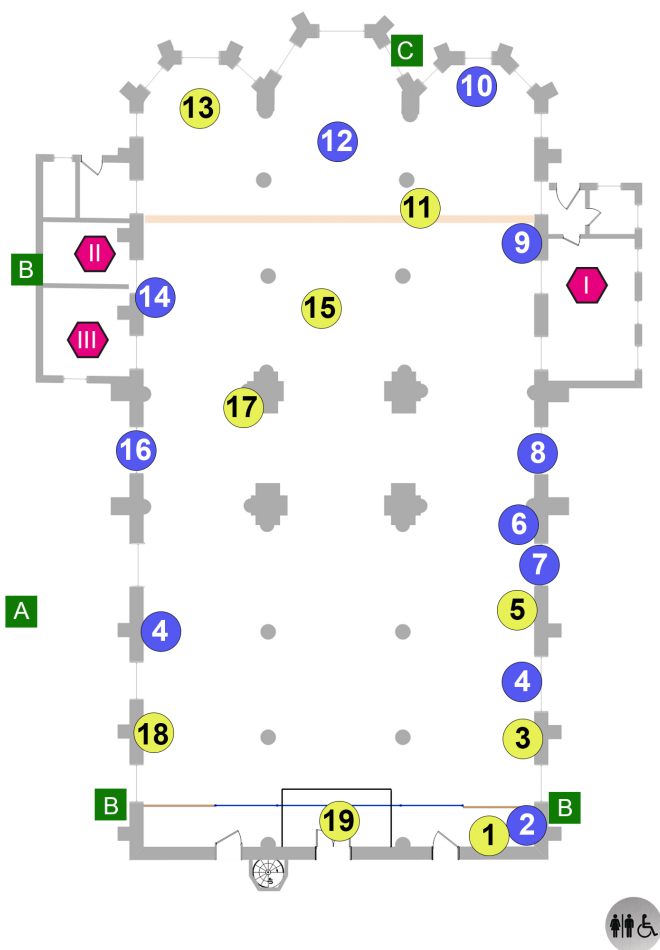
De oudste nog bestaande grafsteen vinden we terug buiten in de oostmuur van de kerk. Hij is ter nagedachtenis van de op 13 oktober 1513 overleden Jacop Hamers, uit een vrijgevege, invloedrijke familie. Hij was de stichter van een belangrijke fundatie. De verplichtingen verbonden aan deze schenking staan in gotisch schrift gebeiteld en luiden als volgt:

+ hier vore(n) licht begrave(n) Jacop fs Jacops
Hamers die ouerleet de(n) XIIIen dach va(n) wedemae(n)t
a°. .XVC. XIIIen voor wiens ziele een jaerghetiide
ghefo(n)dert es e(e)uwelicke ghedure(n)de up de(n)
eerste(n) zo(n)dach naer s h Jans dachmidsomers i(n)
dese kerke de(n) prochiepape va(n) de messe .VI. gr(oten) de
capellae(n) als wake(r) .III. gr(oten) de coster .III. gr(oten) met o(oc)
de half po(n)t was en(de) al.... dischsmeester .III.gr(oten)
di elc w... ch z(o)ude .III.gr(oten) bidt ove(r) de ziele

Lapidarium (2002)

Na het verbod door Jozef II in 1784 om nog langer in de kerk te begraven en het aanleggen van een nieuwe vloer in 1888 verdwenen bijna alle grafstenen, met uitzondering van enkele die in de buitenmuren geplaatst werden. Na de ontruiming van het kerkhof omstreeks 1980 werden de grafstenen die een voorbeeld zijn van voormalige grafcultuur, met een artistieke betekenis, of symbolische waarde verzameld in het lapidarium dat ten noorden van de kerk is aangebracht. Een aantal andere grafmonumenten is te vinden aan de noordzijde van de huidige begraafplaats De Warande.

Overzicht grondplan

Buitenomgeving

A: Lapidarium

B: Grafstenen

C: Grafsteen Jacop Hamers

Bijgebouwen, ruimtes niet toegankelijk (toren)

I: Sacristie

II: Bergplaats, keuken, toilet

III: Lokaal verwarmingsketel

Publiek toilet

Indien je geïnteresseerd bent in de meer uitgebreide geschiedenis en beschrijving van de kerk en de kerkschatten, verwijzen we je graag naar de publicaties vermeld in de bibliografie en naar de website www.stfranciscusoostkamp.be

Bibliografie:

- G. Claeys; Kroniek van Oostkamp
- Heemkring Oostkamp; 6 Kerken van Oostkamp
- Y. Carton; Tien Eeuwen Oostkamp Sint-Pieter (in voorbereiding)

Lid van de organisatie Open Churches
www.openchurches.eu

Verantwoordelijke uitgever:

Kerkfabriek St.-Pieters Oostkamp - Yves Carton

Tekst, illustraties en opmaak: Yves Carton

Editor: Bart Vercaemer

Druk: Gheysen Printing Oostkamp

Alle rechten op publicatie en reproductie van het Sint-Franciscus raam blijven bij BirgitConRes BV.

Oostkamp 2026-06

